SUOMEN YLIOPPILASKUNTIEN LIITTO
NATIONAL UNION OF UNIVERSITY STUDENTS IN FINLAND
FINLANDS STUDENTKÅRERS FÖRBUND

25.10.2021

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja terveysjaosto
Kaisa Iso-Sipilä
kaisa.iso-sipila@eduskunta.fi

Lausuntopyyntö 25.10.2021

Suomen ylioppilaskuntien liiton lausunto opiskelijaterveydenhuollon tilanteesta

Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry kiittää mahdollisuudesta lausua opiskelijaterveydenhuollon tilanteesta eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja terveysjaostolle. Kunnioittavimmin SYL lausuu seuraavaa:

Opiskelijaterveydenhuollon rahoitus

SYL pitää talousarvion määrärahaa Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle perusteltuna. SYL näkee hyvänä myös sen, että terveydenhoitomaksua sekä muita YTHS:n maksuja kuten peruuttamatta jätettyjen hoitojen maksua ei koroteta vuodelle 2022. SYL katsoo palvelutarjonnan ja -tason ylläpitämisen nyt ja tulevaisuudessa erityisen tärkeäksi, minkä vuoksi vaadittavien resurssien turvaaminen on ensiarvoisen tärkeää.

Tehtävien laajentuminen

Vuonna 2021 alussa toteutettu laajentuminen toi ammattikorkeakouluopiskelijat YTHS:n palveluiden piiriin. Laajentunut asiakaskunta on lisännyt erilaisten palveluiden kuten suunterveyden kysyntää, mutta YTHS on pystynyt vastaamaan melko hyvin kasvaneeseen tarpeeseen. Alueellisesti on ilmennyt haasteita henkilöstön saamisessa, mikä on johtanut hoitojonojen kasvuun. YTHS:n arviot resurssien riittävyydestä ja ylioppilaskunnilta tulleet palautteet YTHS:n palveluista eivät ole laajentumisen jälkeen aina kohdanneet, mutta näin murrosvaiheessa on vaikea arvioida mitkä haasteet ovat osoitus resurssivajeista ja mitkä alueellisista rekrytointihaasteista.

Terveydenhoitomaksun keräämisen siirtyminen Kansaneläkelaitoksen vastuulle 1.1.2021 alkaen aiheutti haasteita. Viestintä ei tavoittanut kaikkia korkeakouluopiskelijoita ja osittain sen vuoksi moni ei maksanut maksua määräajassa. Toisaalta moni ei-maksuvelvollinen

erehtyi maksamaan maksun ohjeistuksien ristiriitaisuuksien vuoksi. Esimerkiksi opinnoista poissa-olevaksi ilmoittautuneita ohjattiin maksamaan maksu turhaan. Lisäksi virheellisesti maksettujen maksujen palauttamisen ohjeistuksissa oli ristiriitaisuuksia. Opiskelijoille lähetetyissä kirjeissä ei ollut tietoa maksusta englanniksi, mikä vaikeutti kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden maksujen maksamista. Moni alkuvuodesta ilmennyt ongelma korjattiin syyslukukautta varten, minkä johdosta ajoissa terveydenhoitomaksun maksaneiden opiskelijoiden määrä oli suurempi kuin kevätlukukaudella 2021.

Vaihto-opiskelijoiden tilanne YTHS:n laajennuksen jälkeen

Laajentumisen yhteydessä vaihto-opiskelijat siirtyivät YTHS:n palveluiden piiristä julkisen terveydenhoidon puolelle. EU- ja Eta-maista, Iso-Britanniasta, Sveitsistä, Australiasta* sekä Kanadan Quebecin provinssista saapuvat vaihto-opiskelijat voivat käyttää kuntien julkista terveydenhuoltoa. Muualta tulevien vaihto-opiskelijoiden tulee käyttää yksityisiä terveyspalveluita.

SYL on kerännyt tietoa ylioppilaskunnilta liittyen vaihto-opiskelijoiden terveydenhoitotilanteeseen ja moni ylioppilaskunta on kertonut vaihto-opiskelijoilla ilmenneen haasteita julkisten terveyspalveluiden käytössä. Ongelmia on aiheuttanut esimerkiksi julkisen terveydenhuollon hoitohenkilökunnan riittämätön englanninkielentaito. Kaikki vaihto-opiskelijat eivät ole myöskään tienneet, etteivät he enää kuulu YTHS:n palveluiden piiriin. Tämä on aiheuttanut väärinkäsityksiä hoitoon hakeuduttaessa. Koronapandemian aikana vaihto-opiskelijoiden määrä on ollut huomattavasti tavallista pienempi, joten kokonaiskuvaa vaihto-opiskelijoiden tilanteesta ei ole voinut kokonaisvaltaisesti muodostaa.

SYL näkee, että kaikkien korkeakoulujen perustutkinto-opiskelijoiden ja ylioppilaskuntaan kuuluvien kansainvälisten vaihto-opiskelijoiden opiskeluterveydenhuolto tulee järjestää Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön (YTHS) kautta vaihto-opiskelijan kotimaasta riippumatta.

Palveluiden ja resurssien riittävyys

Alkuvuodesta 2021 jonot hoidontarpeen arviointiin kasvoivat hyvin pitkiksi. Hoidontarpeen arvioinnin tilanne oli opiskelijoille kestämätön, koska tutkitusti moni opiskelija kärsii mielenterveyden ongelmista, joihin apua tulisi saada nopeasti. Tilanne kesti pidempään kuin SYL ja ylioppilaskunnat osasivat odottaa. Jonoja hoidontarpeen arviointiin on saatu purettua kesän aikana, joten syyslukukaudella 2021 tilanne ei ole enää hälyttävä.

Jo ennen koronapandemiaa opiskelijoiden mielenterveyden tilanne on ollut haastava. Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimuksissa (KOTT) on todettu, että

mielenterveysongelmien ja -oireilun määrä on lisääntynyt koko 2000-luvun. Koronapandemia on tutkitusti vauhdittanut tätä kehitystä. Yli puolet korkeakoulussa opiskelevista kertoi yksinäisyyden tunteen lisääntymisestä alkukesästä 2021 julkaistuissa KOTT 2021 ennakkotuloksissa. Yksinäisyydestä kertoivat erityisesti 18-22-vuotiaat yliopistossa opiskelevat naiset, joista jopa kolme neljästä oli kokenut yksinäisyyttä aiempaa enemmän. Myös muissa tutkimuksissa on huomattu mielenterveyden haasteiden tai niille altistavien riskitekijöiden kasvusta. Esimerkiksi Helsingin yliopiston laajaan kyselyyn loppuvuonna 2020 vastanneista 1573 opiskelijasta yli puolet olivat uupumisriskissä tai täysin uupuneita.

Mielenterveyden palveluiden turvaaminen on ensisijaisen tärkeää, minkä vuoksi SYL kiittää YTHS:n aiemmin saamasta lisätalousarvion kautta kohdennetusta 5 miljoonan euron määrärahasta, jolla on vahvistettu mielenterveyspalveluita ja chat-toimintaa. SYL haluaa muistuttaa, että opiskelijat käyttävät myös julkisen terveydenhoidon mielenterveyspalveluita YTHS:n palveluiden lisäksi, minkä vuoksi myös saatavuutta tulisi turvata ja parantaa.

Koronapandemia on tuonut esiin myös muita erikoisuuksia opiskelijoiden terveydenhuollosta. YTHS:n palveluiden tulisi olla alueellisesti saavutettavia, mutta tilanteissa, joissa opiskelija ei asu opiskelupaikkakunnalla, voi ilmetä hankaluuksia. Kaikkia YTHS:n palveluita ei voi käyttää toiselta paikkakunnalta käsin, koska ulkoistettuja palveluita voi käyttää vain opiskelupaikkakunnalla. Pandemia-aikana moni korkeakouluopiskelija ei ole muuttanut opiskelupaikkakunnalle, moni opiskelija myös asuu töiden vuoksi eri paikkakunnalla kuin opiskelee. Olisikin syytä selvittää, miten voitaisiin taata yhdenvertaisesti YTHS:n palvelut asuinpaikasta ja opiskelupaikkakunnasta riippumatta.

Hyvinvointialueiden yhteistyö YTHS:n kanssa

Sosiaali- ja terveyshuollon uudistuksen myötä myös osa opiskelijoiden käyttämistä terveyspalveluista siirtyy kunnilta ja sairaanhoitopiireiltä hyvinvointialueille. Opiskelijat käyttävät YTHS:n palveluiden lisäksi myös kuntien ja sairaanhoitopiirien palveluita, mutta nivelvaiheet eivät aina ole saumattomia. Uudistuksen yhteydessä näitä nivelvaihteita tulee kehittää Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiötä ja korkeakouluopiskelijoita kuunnellen, tavoitteena oikea-aikainen ja laadukas terveydenhoito.

SYL näkee, että korkeakouluopiskelijoiden tarpeet tulee tunnistaa hyvinvointialueilla asiakasryhmänä. Viranomaistason yhteistyö YTHS:n ja hyvinvointialueiden välillä tulee olla säännöllistä ja monialaista, jotta opiskelijoiden palveluita ja siirtymiä YTHS:n palveluista perusterveydenhuoltoon ja erikoissairaanhoitoon voidaan kehittää.

25.10.2021

Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry

Annika Nevanpää
puheenjohtaja

Sonja Raitamäki
pääsihteeri

Lisätietoja
Sosiaalipolitiikan asiantuntija Petra Pieskä, p. 040 5855 392, petra.pieska@syl.fi